

Szervizkönyv

Használati utasítás. Versantológia

*signor Rekesz Sör tántorog
tiefengrab út zsuzsinka persze
nyitott sportkocsiból pislog
grízli vagy tengeri medve*

(Korpa Tamás)

A *Használati utasítás* című versantológia létrehozásának ötlete Turczi István József Attila-díjas költő nevéhez fűződik. A *Parnasszus* folyóirat főszerkesztője a tavalyi évben (2007 őszén) kereste fel javaslatával a Palatinus Kiadót, „hamár a magyar költészet gazdagon termeli a tehetségeket, egyszer-egyszer érdemes pillanatképet készíteni arról, hogy a mai folyóiratok, műhelyek kiket tartanak felfedezettjeknek” – nyilatkozta Reményi József Tamás, a kiadó főszerkesztője¹.

A fiatal költők munkái tehát húsz irodalmi műhely, az *Alföld*, az *Árgus*, a *Bárka*, az *Élet és Irodalom*, a *Hitel*, a *Holmi*, a *Jelenkor*, a *Kalligram*, a *2000*, a *Kortárs*, a *Korunk*, a *Magyar Napló*, a *Mozgó Világ*, a *Műhely*, a *Prae*, a *Spanyolnátha*, a *Tiszatáj*, az *Új Forrás* és a *Vigilia* ajánlásával jutottak el az antológia szerkesztőihez, Reményi József Tamáshoz és Turczi Istvánhoz megmérettetésre. A bírák még tovább „karcsúsították” a beérkező anyagokat, így végül huszonhat költő: Ayhan Gökhán, Becsy András, Csobánka Zsuzsa, Györe Bori, Horváth László Imre, Király Odett, Klujber Balázs, Korpa Tamás, Körizs Imre, Lesi Zoltán, Magolcsay Nagy Gábor, Marsó Paula,

Mezősi Miklós, Miklya Zsolt, Molnár Illés, Nagy Zsuka, Svébis Bence, Szolcsányi Ákos, Szöllősi Mátyás, Szöllőssy Balázs, Tamás Zsuzsa, Tari Gergely, Tatár Balázs János, Turai Laura, Váradi Nagy Pál és Veres Máté versei kerülhetnek az antológiába.

Az igényes megjelenésű kötetnek Körizs Imre egyik költeménye lett a címadója. A *Használati utasítás* egy teljesen prózai cím. Amikor az ember használati utasítást vesz a kezébe, általában gyakorlatias jellegű teendőknek néz elébe, a „mottót” első ránézésre valószínűleg nem társítja képzeletében a fennköltséggel, jelenleg azonban megtorpan, elfilozofálgat és elvonatkoztatni kényszerül. Az olvasás (mechanikus cselekvésforma helyett) mint élvezeti cikk jelenik meg a fogyasztói szférában. Micsoda gag, mekkora átverés!

A cím egyébként tökéletesen illeszkedik a kötet profiljához. A *Holnap*, a *Nyugat*, az *Est hármaskönyve*, az *Első ének* antológiákhoz híven, a *Használati utasítás* megjelenésével folytatódik és megújul egy hagyomány, ám a korábbiakhoz hasonló jellegű, a progresszivitást, az aktualitást, az eladhatóságot ennyire árnyaltan, archaikus módon kifejező

„felütések” bizonyára gúnyos mosolyt csalnának az olvasó arcára. A mai világban a mában kell élni, kozmopolitaként a fényes, ragyogó nappalban és egyébként is ki emlékszik már az első énekre? A mai világhoz használati utasítás kell, nem metaforák, andalgás, rímfarigcsálás, és (mára) üresen csengő frázisok, nem esztétizálás, hanem távolságtartás, nagy adag higgadtság és (ön)ironia! Néhány kritikus szerint az új nemzedék „olvasásához” kell az útmutató. Azok, akik így gondolják, valószínűleg lemaradtak egy klasszissal, sőt, néhány generációval, így nem vettek tudomást a rohamsebességben változó világról sem, ezért nem javallott számukra a használati utasítás kézbevétele, mert valószínűleg nem értenek azon a nyelven, amelyen íródott. Először tehát meg kell tanulni, érteni a modern magyar líra nyelvezetét és meg kell ismerni az eszköztárát, a feelingjét, az „indítékait”. Nem lehet cinikusan vagy félvállról legyintve elutasítani a jövőt, mert, mai szóhasználattal élve, ez van (ezt kell szeretni). A vértelen, álmatag, filozofikus, időtlen vonaglást, vagy éppen az ellenkezőjét, az ironikus, örvénylő, szókimondó, ellentmondásoktól feszülő, érthetetlen képzettársításokat, a furcsa jelzőkkel teletűzdelt játéko(sságo)t. Íme, a jelenkorból táplálkozó homo ludens.

Az alkotók hétköznapi történeteket mesélnek, szólnak szerelemről, öregségről, halálról, családi tragédiákról, hitről, reményvesztésről, természetről, virtuális valóságról, magányról, életfilozófiáról – a maguk módján. Mindenki a maga módján szól. Saját történetek, közös történetek a fókuszpontban. Variáns köz(érdekű) monológok ezek a költemények, stilizálás nélkül. A téma-világ hagyományos, a megközelítés módja (adott pillanatban) modern.

A fiatal költők (is) egyéni hangon hagynak jelet. Sokszor nem eltörölhetetlen jelet, hiszen „tömegtermelésben” élünk, de aktuális jeleket hagynak, és: hagynak.

Ez a nemzedék nem arctalan, arcmása tükröződik az élet tavának (ha úgy tetszik, posványának) a felszínén, vagy, a költő az élet vize, amely visszatükröz? Hol ez, hol az, ami bizonyos, hogy a víz felszínén lebegő fények nem mindig öltének konkrét formát, alakot, ahogyan az érzések vagy a történetek sem mindig körvonalazódnak teljes mértékben.

Néha hiányzik valami... „fogalmam sincs, mi fáj, (...) valami kéne, ami még megvolt” (Veres Máté) Mindenesetre könnyebb lenne krumpliszákként utazni a buszon vagy törtetni mindhalálíg, mint érzékelní, érzékenynek lenni. „egyszerű akarok lenni az előttem járó / sarkára taposni és anyázni a soron / következőt amikor az enyémre / lép hogy a körforgás meglegyen én / megteszem majd érte” (Györe Bori).

Olykor az élet rutincselekedetek gó-cába merevedik, ólomlábakon lépkedő analógia. „Úgy nyúlok feléd, lomposan, kuszán, / mintha az öngyújtóm keresném, de / csak a Petri-kötettel osztom meg / fekhelyem már napok óta. / A nők tudniillik. A hölgyemenyéték. / Feleség-féleségek. Asszonykacatok. ” (Molnár Illés)

Az ironizáló, könnyed hangvételű munkák mellett akadnak tragikus hangvételű lírai költemények is, mint például Horváth László Imre munkái, akinek a következő két sora érzékletesen jellemzi a kiábrándult bölcsész-értelmiségi élet-érzését. „Megszoktam már itt, magam alatt. / Berendezkedtem.”

A fiatal, húsz év körüli alkotók esetében elmondható, hogy sokszor rátalálnak érzékletes szókapcsolatokra, összességében azonban lírájuk még

kiforratlannak tekinthető. Mindenesetre nem hezitálnak, nem retusálnak, nem szépítgetnek, néven neveznek, leírják azt, ami van, ami nincs, még ha mindez azzal is jár együtt, hogy alpárinak tartott, kakofón, korábban a szépirodalmi alkotások esetében megengedhetetlennek tartott szavakat, kifejezéseket használjanak. „Én nő vagyok – ha kell – s ez összetart / Igaz, hogy hisztizek és néha vérzek / s éjjel nem mindig húzom le a szart.” (Mondja Király Odett, aki neve alapján nőnek tűnik, mégsem az.)

Tagadhatatlan, hogy a kötetben publikáló munkáin, gondolkodásmódján fölfedezhető az elődök hatása. Korántsem előképek nélküli, gyökértelen költészet az övék, s már a *Spanyolnátha* kritikusa, Fecske Csaba, Perényi és maguk a szerzők is rámutattak előképeikre, élő(haló?)-képeikre (az Újholdasoktól kezdve a kassági avantgárd törekvéseket képviselőknél vagy a *Nyugat* szellemiségében alkotókon keresztül, a mail-artosokon át az úgynevezett népies vonulatig).

A válogatás többek között azért tekinthető nagyszerűnek, mert (javarészt) huszoneves fiatalok kaptak lehetőséget arra, hogy mintegy lavina-szerűen rázdítsák önmagukat az olvasóközönségre, ismertessék a korosztályt foglalkoztató gondolatokat az életet tanulmányozó autodidaktákkal, kontárokkal, öregekkel, nagymellényesekkel (stb.), vagyis mindazokkal, akik megvásárolták, megnyerték, netalántán ajándékba kapták ezt az elromlásra hajlamos, elnyűhető, de tartalmas, programozható és dizájnos, álomszép kacatot, az életet.

Ennek ellenére igazat lehet adni Kőrösi Imrének abban, hogy a költőknek kötelező manapság a PhD, ellenben a PhD hallgatóknak (vagy a magyar szakos hallgatóknak) nem kötelező a költés, mert minden rovar bogár, de nem minden bogár rovar...

Turczy István a következő fülszöveget mellékelte a „késztermékhez”: „Végy huszonhat fiatal vagy annak mondható tehetséges költőt. Törj borsot az orruk alá azzal, hogy az általuk küldött opuszokból eléggé el nem ítéhető módon a saját szájízed szerint válogatod szét az éresre alkalmas és alkalmatlan részeket. Adj hozzá egy púpozott evőkanál toleranciát, majd bolondítsd meg egy kis házilagos mániával. Jól keverd össze, hogy még véletlenül se hasonlítson egyetlen korábban kóstolt recept hagyományosnak címkézett ízvilágára. Ha mégis hasonlít, ne magadat okold: a valóság összejátszott a képzelettel, és ellopta eredetinek vélt, dédelgetett ötletedet. Higgadj le, dőlj hátra, hagyd egy darabig, hadd érlelődjön még, ami arra érdemes. Közben ügyelj arra, hogy szerkesztőtársad ízlelőbimbói is ki legyenek elégítve. Gondold azt, hogy van idő, időben vagy, ahogy ugyanebben az időben létezik az a huszonhat, különös anyagból gyúrt ember is, akiből igyekeztél nem masszát csinálni. Na, itt állj meg, tudatosítsd magadban, mi is az igazi tétje ennek az egésznek. Ha idáig eljutottál, talán nem dolgoztál hiába, és a „készterméket” jó szívvel ajánlhatod másoknak is.”

(*Új Palatinus Könyvesház, Budapest, 2008*)

Jegyzet

GYÖRE Gabriella: *A költészet napjait éljük... A Palatinus Kiadó a Könyvfesztiválon.* (Interjú)
<http://www.litera.hu/object.5dc06583-202a-42f7-a748-5b22e6f57956.ivy>